

Інститут психології імені Г.С.Костюка АПН України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

Том 10

Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія

Випуск 1

Частина 1

Київ - Ніжин
2007

Друкується за ухвалою Вченої ради Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України

А 43 **Актуальні проблеми психології:** Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія / За ред. С.Д.Максименка, М.В. Папучі. — Київ—Ніжин: Видавництво НДУ, ДС "Міланік", 2007. — Том 10, вип. 1. — 186 с.

Редакційна колегія:

Максименко С.Д., академік АПН України, доктор психол. наук, професор
Чепелева Н.В., член-кор. АПН України, доктор психол. наук, професор
Балл Г.О., член-кор. АПН України, доктор психол. наук, професор
Карамушка Л.М., доктор психол. наук, професор
Машбиць Ю.І., доктор психол. наук
Смутьсон М.Л., доктор психол. наук
Титаренко Т.М., доктор психол. наук, професор
Андрієвська В.В., кандидат психол. наук
Тищенко С.П., кандидат психол. наук

У збірнику наукових праць представлені статті науковців України, в яких висвітлюються теоретико-методологічні та прикладні проблеми психології навчання, генетичної та медичної психології як інтегрованого напрямку досліджень, що вивчає проблеми розвитку і становлення психіки людини, зокрема, у навчальному процесі та зміни, які відбуваються в клінічних умовах. Окрему проблематику складають роботи, що розкривають психологічні аспекти фахової підготовки психологів.

Збірника адресований викладачам психології вищих навчальних закладів, аспірантам, студентам, працівникам у галузі практичної психології, науковцям психологам, іншим фахівцям, що займаються проблемами психології розвитку.

ISBN 966-7391-58-2

ISBN 966-8063-50

ISBN 966-8063-05

© Інститут психології ім. Г.С. Костюка
© Максименко С.Д., Папуча М.В.
© Видавництво НДУ ім. М.Гоголя
© Дизайн-студія "Міланік"

ПСИХОСОМАТИЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ

О.В.Корнієнко

У даній статті представлений власний досвід викладання двох взаємопов'язаних навчальних дисциплін "Безпеки життєдіяльності" та "Методів підтримання психосоматичного здоров'я студентів" у структурі факультету соціології та психології Національного університету імені Тараса Шевченка за 1994–2006 роки

Актуальність досліджуваної проблеми пов'язана з комплексом взаємопов'язаних чинників, і одним із центральних на нашу думку є розуміння механізмів загроз та можливостей психологічного захисту особистості у повсякденному житті людей різних вікових категорій, особливо учнівської та студентської молоді України. Одна із багатьох вчених Колесникова Т.І. у своїй книзі "Психологічний світ особистості та його безпеки", пише про необхідність постановки питання про здоров'я, як про фактор національної безпеки. Тому досить актуальні питання валеологічної цінності виховання, під якою ми розуміємо медико-психолого-педагогічну сукупність знань з попередження, засобам та практиці забезпечення психосоматичного здоров'я та виживання. Перед наукою третього тисячоліття, особливо таких її гуманітарних напрямків, як медицина, педагогіка та психологія, постає завдання її наближення до потреб людини. Для цього необхідно синтезувати самі різні пізнавальні устремління людини [1].

Тому, метою даної статті є поетапний аналіз праць вітчизняних та зарубіжних фахівців з валеології, безпеки життєдіяльності, психічного, фізичного, соціального здоров'я та висвітлення розвитку власних теоретико-практичних напрацювань, які детально розкриті у цитуємих публікаціях, виступах на конференціях.

Формування власної концепції вивчення наукової проблеми та навчального предмету "Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я" протягом останніх 12 років у науково-педагогічній діяльності проходило у два етапи. Перший етап – теоретико-методологічний – був найскладнішим і включав теоретичний пошук, вивчення та осмислення існуючих як класичних, так і новітніх концепцій у розробці науково-практичного напрямку, що відбулося в оглядовій статті "Діагностика підтримання індивідуально-психологічного стилю життя здоров'я "здорової людини" [2]. У двох наступних статтях автор, по суті, означає предмет і об'єкт досліджуваної проблеми: "Здоров'я "практично здорової" людини як проблема формування науки валеології" [3] та "Здоров'я населення України різних вікових категорій (соціально-демографічний аналіз 1986–1992 роки)" (1997) [4].

Досить вагомим підґрунтям майбутньої програми стали також дві статті "Етапи формування науки валеології як основи безпеки життя людей XXI століття" [5] де й було сформульовано теоретико-методологічні засади філософсько-психологічних, соціально-психологічних, медико-біологічних, психофізіологічних та психодіагностичних аспектів "здоров'я практично здорової людини", проведено детальний аналіз науково-практичних підходів до цього питання вчених

різних країн світу. Актуальність другої статті "Цінність психосоматичного здоров'я підрастаючого покоління" [6] зумовлено необхідністю виокремлення цінності психосоматичного здоров'я людей різних вікових категорій і, в першу чергу, його загрозливим станом у підрастаючого покоління України.

Слід акцентувати увагу на роботі, що включає як теоретико-методологічний, так і навчально-програмний матеріал для фахівців – "Програма тренінгу: "Здоров'я молоді – майбутнє держави" для центрів психосоматичного здоров'я (у структурі вищих навчальних закладів України)" [7].

Одним із здобутків автора була підготовка навчального посібника "Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей" [8] матеріали якого увійшли до інтегративного навчального курсу "Безпека життєдіяльності та методи підтримання психосоматичного здоров'я".

Перший етап апробації інтегративного курсу проходив за результатами досліджень за проектом "Україна: клінічна психологія та допомога дітям" 1994–1997 рр. при викладанні "Основ валеології" в Українському гуманітарному ліцеї Київського національного університету імені Тараса Шевченка за нижченаведеною програмою протягом трьох років [9].

Таким чином, наведену трирічну навчально-освітню програму та її результати слід розглядати як підготовчу для розробки інтегративного курсу "Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді". Роботу було продовжено протягом 1998–2006 рр. при вивченні цього курсу на факультеті соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності випускників [10]. Автором було розроблено міждисциплінарну, інтегровану програму курсу, яку було обговорено і затверджено на одному із засідань кафедри психодіагностики та медичної психології. Ця дисципліна викладається в об'ємі 36 годин лекційних занять для студентів першого курсу соціологів, психологів, соціальних педагогів. Формою контролю є написання самостійних творчих робіт, реферату та їх захист.

З 2006 навчального року розпочато викладання "Безпеки життєдіяльності" для студентів першого курсу за модульно-рейтинговою системою. Зміст програми представлений на вебсторінці факультету соціології та психології. На третьому курсі студенти-психологи продовжують поглиблене вивчення даної теми у межах спецкурсу "Методи підтримання психосоматичного здоров'я". Детальний зміст спецкурсу буде представлений у наступних публікаціях.

Програма курсу "Безпека життєдіяльності" (перший курс)

Основною метою викладання дисципліни є поетапне формування мотивації до здорового способу життя (думок, настрою, відчуття та сприйняття, установки на відповідну поведінку, орієнтовану на збереження та підтримання здоров'я практично здорового населення: дітей, підлітків, молоді, людей середнього віку, літніх людей).

Тематика курсу:

1. Дослідження основ безпеки життєдіяльності і підтримання здоров'я різних вікових категорій населення України та інших регіонів світу (міжкультурний порівняльний аналіз).

2. Предмет курсу – пошук шляхів діагностики, розвитку, формування, корекції та підтримання критеріїв психосоматичного здоров'я людей (міжкультурний аспект); об'єкт – здоров'я практично здорової людини (проміжний стан між здоров'ям та хворобою).

3. Міждисциплінарність курсу про здоров'я, проміжний стан, хвороби та перспективи збереження генофонду населення Землі у XXI ст.

4. Фундаментальне питання курсу: виділення цінності "здоров'я практично здорової людини" у предметно-практичному щоденному житті.

5. Етапи формування критеріїв душевного (психічного), фізичного, морального здоров'я: ставлення, сприйняття даних феноменів у працях фахівців різних часів та епох: античності, середньовіччя, епохи Відродження, Просвітництва, сучасності (основні положення).

6. Контрольна (самостійна) робота на тему "Дослідження особистісних критеріїв психосоматичного здоров'я" та її захист.

7. Індивідуально-психологічна діагностика виявів поведінки, характеру, особистості студентів та аналіз рівня, стану критеріїв способу життя, здоров'я, ставлення до шкідливих факторів: паління, алкоголізму, наркотиків та інших відхилень.

8. Розробка, апробація та впровадження індивідуально орієнтованої програми способу життя, навчання, праці, відпочинку для підтримання психосоматичного здоров'я студентів.

9. Підготовка та захист самостійних творчих реферативних робіт.

Висновки:

1. У результаті викладання двох навчальних курсів "Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді" на першому курсі та "Методи підтримання психосоматичного здоров'я" на третьому з'являється можливість для студентів відділення психології спеціалізації "клінічна психологія" розширити обсяг науково-дослідницької, практичної діяльності у принципово новому напрямку, а саме, в дослідженні проблем не тільки хворих людей (людинапатології), котрі перебувають у кризовому стані (це філософія та методологія науки вчорашнього дня), а й, на нашу

думку, більш актуальних – робота з "практично здоровими людьми", які більшу частину свого життя проживають у проміжному (передхворобному) стані: невдоволеності собою й навколишнім світом, безнадії, перспектив на майбутнє, досить часто відіваючи психологічний, фізичний дискомфорт, стресогенність нашого буття, зазнаючи різноманітного впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів. У центрі уваги має бути проблема перспектив психосоматичного здоров'я молоді XXI ст.

2. На наш погляд, у глобальних концепціях міжнародної безпеки приділяється недостатньо уваги саме "людському фактору", психосоматичному здоров'ю людини (розвитку, корекції, підтримання) на індивідуально-особистісному рівні. При цьому просто ігнорується найважливіший принцип гармонійного безпечного існування системи: здоров'я індивіда – здоров'я суспільства – здоров'я планети Земля.

Література

- Колесникова Т.І. Психологический мир личности и ее безопасность. – М. 2001. – 176с.
- Корнієнко О.В. Діагностика індивідуально-психологічного стилю життя здоров'я "здорової людини" / Матеріали других міжнарод. психол. читань "Актуальні проблеми сучасної психології". Секція "Медицина психологія". – X., 1995.
- Корнієнко О.В. Здоров'я "практично здорової" людини як проблема валеології // Вісн. Київ. ун-ту Соціологія, Психологія, Педагогіка. – 1996. – Вип.2.
- Корнієнко О.В. Здоров'я населення України різних вікових категорій (соціально-демографічний аналіз (1986–1992 роки)) // Вісн. Київ. ун-ту Соціологія, Психологія, Педагогіка. – 1997. – Вип.4.
- Корнієнко О.В. Етапи формування науки валеології як основи безпеки життя людей XXI століття // Міжнарод. наук.-практ. конф. "Підготовка педагогічних кадрів і діяльність закладів нового типу в системі національної освіти: Досвід і перспективи розвитку" (Чернівці. 27–30 квітня 1998 р.). – Чернівці, 1998. – Ч.2.
- Корнієнко О.В. Цінність психосоматичного здоров'я підрастаючого покоління // Практ. психологія та соц. робота. – 1998. – №10.
- Корнієнко О.В. Програма тренінгу: "Здоров'я молоді – майбутнє держави" для центрів психосоматичного здоров'я (в структурі вищих навчальних закладів України) // Матеріали IV міжнарод. психол. читань "Психологія у сучасному вимірі: теорія та практика" // Вісн. Харк. ун-ту. – 2002. – №50.
- Корнієнко О.В. Підтримання психосоматичного здоров'я практично здорових людей. Навч. посібник. – К., 2000.
- Корнієнко О.В. Концепція та перспективи викладання інтегративного курсу "Безпека життєдіяльності" на факультеті соціології та психології // Вісн. Київ. ун-ту Соціологія, Психологія, Педагогіка. – 1999. – Вип.7.
- Корнієнко О.В. Безпека життєдіяльності та підтримання психосоматичного здоров'я молоді: Монографія. – К. 2004. – 264с.